

Polgári Légiközlekedés Biztonsági Szervezet

ZÁRÓJELENTÉS

2002/151 légiközlekedési baleset

Farkashegy, 2002. szeptember 18.

Cessna F 150 L, HA-SLP

A szakmai vizsgálat célja a légiközlekedési baleset és a repülőesemény okának, körülményeinek feltárása és a hasonló esetek megelőzése érdekében szükséges szakmai intézkedések kezdeményezése, valamint javaslatok megtétele. A szakmai vizsgálatnak semmilyen formában nem célja a vétkesség vagy a felelősség vizsgálata és megállapítása.

POLGÁRI LÉGIKÖZLEKEDÉS BIZTONSÁGI SZERVEZET

Budapest
1675 Pf.: 62

2004. március

LÉGIKÖZLEKEDÉSI BALESET ZÁRÓJELENTÉS

ny.szám: **151/2002**

Üzembentartó: Aero Média Kft.

Tulajdonos: magyar magánszemélyek

Gyártó: Reims Aviation, Franciaország

Típus: Cessna F 150 L

Nemzetisége: magyar

Lajstromjele: HA-SLP

Eset helye: Farkashegyi Repülőtértől 210°-ra 1,2km

Eset ideje: **2002. 09. 18. 09 óra 40 perc** (helyi idő szerint)

Eset kategóriája: légiközlekedési baleset

Összefoglaló áttekintés

Az esetet 2002. szeptember 18-án 11 óra 15 perckor a Farkashegyi Repülőtérrel jelentették a PoLéBiSz ügyeletesének, aki a bejelentést továbbjelentette a PoLéBiSz és a PLH igazgatónak.

A PoLéBiSz igazgatója szakmai bizottságot hozott létre. A vizsgálat vezetőjének Kovács András légiközlekedési eseményhelyszínelő technikust, tagjának Nagy Sándor légiközlekedési eseményhelyszínelő technikust jelölte ki (továbbiakban KSZB).

A helyszíni szemlét a KSZB kezdte meg és ebbe kapcsolódott be a rendőrség helyileg illetékes szerve. A helyszíni szemle 11:15 órakor kezdődött és 19:40 órakor fejeződött be.

A PoLéBiSz munkatársa kitérőzésekor a helyszín a repülőgép tulajdonos elmondása szerint érintetlen volt.

A helyszín rögzítése során a pilóta röviden elmondta a történeteket, amiről írásbeli nyilatkozatot is készített.

A helyszíni szemle után a KSZB vezetője a PoLéBiSz részéről hozzájárult a légijárműroncs elszállításához.

A KSZB az esetet kiváltó lényegi okként megállapította, hogy a repülőgépből a kifogyaszthatatlan készletnél kevesebb üzemanyag volt leereszthető, tehát valószínűsíthető a kevés benzin miatti akadozó motor, majd a motor leállás.

A zárójelentés tervezettel kapcsolatban az eseményben érintett pilóta írásban észrevételeket tett, melyeket a végleges zárójelentés elkészítésénél a KSZB értékelt és ennek megfelelően figyelembe vett.

A repülőgép használója szóban tett észrevételeket a zárójelentéssel kapcsolatban, majd utólag megküldött néhány, az értékeléshez a zárójelentésben felhasznált íratot. Ezen észrevételeket a KSZB szintén értékelt és ennek megfelelően vette figyelembe.

1. TÉNYBELI INFORMÁCIÓK

1.1. A repülés lefolyása

2002. szeptember 18-án a Farkashegyi Repülőtéren a szóban forgó légi járművet az üzemeltető légi jármű szerelője repülésre előkészítette és átadta a pilótának, aki azzal a céllal vette át, hogy gyakorló repüléseket hajtson végre. 9:38 óra-kor a pilóta a 15. iskolakör repüléséhez felszállt. A pilóta elmondása szerint a repülés a 15. iskolakörig rendben lezajlott, majd amikor a 15. kört repülve felszállt - körülbelül 80-100 méter magasságban - motorkihagyásokat és rángatásokat észlelt. Visszafordult a repülőtér felé azzal a céllal, hogy az enyhe hátszélben kényszerleszállást hajtson végre. Siklás közben a motor újra beindult. A pilóta ellenőrizte a motorparamétereket és rendben találta. Ezért úgy határozott, hogy a normálisan működő motorral továbbrepül a 4. forduló helyéig és onnan visszafordulva szembeszélben a pályára leszáll. Újra emelkedni kezdett, ekkor azonban a motor ismét leállt. Ebből a magasságból úgy ítélte meg, hogy már nem tud 180°-ot visszafordulni, ezért jobb 90°-ot fordulva a reptér mellett lévő völgyben próbált kényszerleszállást végrehajtani. Forduló után teljes fékszárnyat nyitott és megkezdte a leszállást. A kiválasztott terep végén töltés és mögötte bokros rész volt. A pilóta megpróbálta átemelni a töltésen a már álló motorú repülőgépet, de az orrfutó elakadt a töltésben és letört. A repülőgép átesett, bal szárnyvégre dőlt, majd orra és a másik szárnyvégre esett és a leszállási irányra merőlegesen balra állt meg. A pilóta nem sérült meg.

1.2. Személyek sérülése

SÉRÜLÉSEK	SZEMÉLYZET	UTASOK	EGYÉB
Halálos	0	0	0
Súlyos	0	0	0
Könnyű	0	0	0
Nem sérült	1	0	0

1.3. Légi jármű rongálódása

A légi jármű az eset során, több helyen is megsérült. Az orrfutó kitörött. A légcsavar elhajlott. A motorburkolat és a motorbekötés megsérült. A törzs hátsó részén a borítás meggyűrődött. Mindkét szárnyburkolat és a segéd tartók megsérültek. A repülőgép gazdaságosan nem javítható.

1.4. Egyéb kár

Az esettel kapcsolatban egyéb kárról nincs információja a KSZB-nek, kárigényt nem jeleztek.

1.5. Személyzet adatai

Légijárművezető adatai	
szakszolgálati engedélye:	motoros pilóta
kora, és neme:	47 éves férfi
képesítése:	A kategória
jogosítása:	motoros pilóta
szakmai érvényessége:	2002. 12. 31.
orvosi érvényessége:	2003. 04. 25.
összes repült ideje:	41 óra 40 perc/263 repülés
az érintett típuson:	9 óra 24 perc/102 repülés
utolsó 24 órában repült ideje:	42 perc/15 repülés

1.6. Légijármű adatai

1.6.1. Törzs adatai:

típusa:	Cessna F 150 L
gyártási száma:	1500722
gyártási ideje:	1973
gyártó:	Reims Aviation, Franciaország
légialkalmassági bizonyítvány száma:	52260/2002
érvényessége:	2003. 08. 23.
üzemideje	
összesen:	3162 óra 43 perc/ 1830 repülés a magyar lajstromba vétel óta
utolsó nagyjavítástól:	a rendelkezésre álló okmányok alapján nem megállapítható
utolsó karbantartástól:	27 óra 00 perc/131 repülés (2002.08.16-án volt)

1.6.2. Hajtómű adatai:

típusa:	O-200 A
gyári száma:	20R888
üzemideje	
gyártás óta:	4913 óra 23 perc
nagyjavítás óta:	1340 óra 12 perc (1990. 08. 17-én volt)
karbantartás óta:	27 óra 00 perc

1.6.3. A légcsavar adatai:

típusa:	Sensenich AKS-6-2-44
gyári száma:	22725
üzemideje	
gyártás óta:	a rendelkezésre álló okmányok alapján nem megállapítható
nagyjavítás óta:	179 óra 12 perc
karbantartás óta:	95,7 óra (2001-ben volt)

1.6.4. A légi jármű terhelése, és annak eloszlása:

üres tömege:	449 kg
fedélzeten tartózkodó személyek tömege:	77 kg
tüzelőanyag tömege:	26,5 kg (bemondás alapján, felszálláskor)
egyéb tömeg:	4,5 kg (kenőanyag stb.)
felszálláskor összesen:	557 kg

(A légi jármű maximális felszálló tömege a légi üzemeltetési utasítás szerint 730,3 kg lehet.)

A tüzelőanyag fajtája 100LL, a kenőanyag fajtája AeroShell 100 olaj volt.

A légi jármű súlypont helyzete valószínűleg a megengedett határokon belül volt.

A légi jármű terhelése és annak eloszlása a megengedett határokon belül volt.

1.7. Meteorológiai adatok

Az eset nappal, jó látási viszonyok között történt. A pilóta elmondása szerint a levegő hőmérséklete 18 C°, a szél 330°-ról 2-3 méter/másodperces volt. A felhőalap 800 méteren volt, a lefedettség 7/8 okta volt.

1.8. Navigációs berendezések

VFR repülés volt és a pilótának folyamatos föld látása volt. A repülőgép a típusra jellemző módon volt felszerelve navigációs berendezésekkel.

1.9. Összeköttetés

A légi jármű rendelkezett fedélzeti VHF rádió-berendezéssel. Az eset szempontjából nem bír jelentőséggel.

1.10. Repülőtéri adatok

Mivel a pilóta nem a repülőtér munkaterületét használta a kényszerleszálláshoz, ezért a repülőtér adatai az eset szempontjából nem bírnak jelentőséggel. A leszálláshoz kiválasztott terep füves volt, végén 2,5 méteres töltéssel, utána bokros területtel. A földetérés után a terület hosszúsága nem volt elég a repülőgép lefékezéséhez.

1.11. Légi jármű adatrögzítők

Nem volt, ezen a típuson nincs rendszeresítve.

1.12. Roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

Az eset helyszíne a Farkashegyi Repülőtértől 210°-ra 1,2 km-re volt. A kényszerleszálláshoz a talaj állapota megfelelő volt, de a terület nagysága és adottságai – a végén lévő akadályok miatt - nem. A motor már a földetérés előtt tüzelőanyag-hiány miatt leállt. A pilóta, a helyszínen tett nyilatkozata szerint, a forduló után teljes féklappal kezdte meg a leszállást, ahogyan az Üzemeltetési utasítás Vészhelyzetek, és azonnali beavatkozások fejezetében le van írva. A pilóta

megpróbálta az álló motorú repülőgépet lendületből átemelni a töltésen, de az orrfutó elakadt és letört. Emiatt a repülőgép átesett a töltés másik oldalára, ahol először bal szárnyvégére és az orrára ért földet. Eközben a bal szárnyvég a belépőél oldalán egy bokorban elakadt, ezért a repülőgép megperdült. Majd jobb szárnyára borult és a leszállási irányra merőlegesen megállt. Az esemény miatt a repülőgép főtartói és főtörzskerete megrogytak, a teljes motorágy kiszakadt, a légcsavar összetört.

A pilóta a zárójelentés-tervezet elolvasása után a következő módon egészítette ki a földetérés leírását. „A kis magasság és a kényszerleszállásra kiszemelt terület előtt elhelyezkedő tereptárgyak miatt a féklapok kiengedését csak akkor kezdtem meg, amikor biztos voltam benne, hogy a besiklás folyamán az akadályt jelentő fa koronája mellett, a kerítés fölött átrepülve megközelíthetem a szabadon lévő füves részt, amelyet hosszában egy kocsiút osztott ketté. A féklapok kiengedését egészen a füves részen (kb. 1/3-a és 1/2-e között) történt földetérést közvetlenül megelőző pillanatig folytattam, amikor a talajon tartás és a fékezés időtartama alatti biztos kormányzás miatt két kézzel fogtam a magassági kormányt. A töltésig rendelkezésre álló szakasz azonban nem volt elegendő a repülőgép lefékezéséhez.”

A helyszínelő bizottsági tagok csak a töltés oldalában találtak földetérési nyomot, előtte nem.

1.13. Orvosi és az igazságügyi-orvosszakértői vizsgálatok adatai

Az esemény után értesítették a mentőket, de személyi sérülés nem történt. Erről Ambuláns Naplót állítottak ki.

1.14. Tűz

Az eset során tűz nem keletkezett.

1.15. Túlélés lehetősége

Kutatásra és mentésre nem volt szükség. Az eset során nem alakult ki életveszélyes helyzet.

1.16. Próbák és kísérletek

Nem voltak.

1.17. Szervek jellemzése

A tulajdonosok használatba adták a repülőgépet egy sportrepülő egyesületnek. A tulajdonosok az üzemeltetésre szerződtek egy céggel, amelyik rendelkezett érvényes légi jármű üzemeltetési engedéllyel, illetve jóváhagyott repülésbiztonsági szervezettel, mivel a használó sportrepülő egyesületnek nem volt motoros repülőgép üzemeltetési engedélye. Az üzemeltető a szaktevékenység ellátására, az üzemeltetési felügyeletre és a szerelői feladatokra a megfelelő szakszolgálati engedéllyel rendelkező magánszemélyeket bízott meg, a karbantartásra szerződést kötött egy karbantartó céggel, amelyiknek csak hajtóművek karbantartására és

javítására van engedélye. A repülőgép utolsó karbantartását a végrehajtó cég az üzemeltetővel kötött, karbantartásra vonatkozó szerződés nélkül végezte el.

A kivizsgálás meghosszabítása során a KSZB részére megküldték a pilóta megbízását, melyet az esemény előtt 5 nappal a sportrepülő egyesület azon pilótája állított ki, aki az üzemeltető főpilótai megbízásával rendelkezett. A tulajdonosok és a használó között létrejött használati szerződés „Egyéb feltételek” pontja alatt felsoroltak bizonyítják, hogy a felek a megbízások tekintetében a fentieknek megfelelően állapodtak meg. A szerződést a tulajdonosok, a használó és az üzemeltető főpilótája írta alá.

1.18. Kiegészítő adatok

A zárójelentés-tervezet elkészülte után a KSZB tudomására jutott, hogy a jobboldali szárnyban elhelyezkedő tüzelőanyagtartálynak a tüzelőanyag mennyiségét kijelző műszerét az esemény hetében cserélték ki. A légijármű gépkönyvében erre vonatkozólag a KSZB semmilyen bejegyzést nem talált. A repülőgép használója arra a kérdésre, hogy volt-e cserélve a tüzelőanyag mennyiségét jelző műszer, vagy részegysége a repülőgépen, nemmel válaszolt.

1.19. Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszere

A KSZB új vizsgálati módszert nem alkalmazott.

2. ELEMZÉS

A KSZB, mivel a légijármű fedélzeti adatrögzítővel nem rendelkezett – alkalmazása erre a kategóriára nincs előírva –, a rendelkezésre álló adatok, információk, dokumentációk, illetve a pilóta elmondása szerint a bekövetkezett balesetet az alábbiak szerint elemzi.

A légijárműszerelő és a pilóta a légijármű repülésre történő felkészítésekor nem észlelt rendellenességet, azaz a repülőgép üzemszerűen működött.

A pilóta által észlelt jelenség, miszerint a motor rángatott és leállt, annak tudható be, hogy a repülőgépben a hivatalosan megadott kifogyaszthatatlan mennyiségnél is kevesebb tüzelőanyag volt. A kifogyaszthatatlan készlet szárnyanként 1,75 gallon, azaz 6,484 liter repülőbenzin. (1 gallon = 3,705 liter) Az esemény után a repülőgépből leeresztett tüzelőanyag mennyisége 10 liter volt. A pilóta elmondása alapján feltételezhető, hogy a repüléshez szükséges tüzelőanyag mennyisége nem a szabályok szerint került kiszámításra. A pilóta értékelése szerint 40 liter tüzelőanyag volt a repülőgép tartályaiban. A repülőgépből a baleset után leengedett 10 liter tüzelőanyag mennyisége mutatja, hogy a tervezésnél figyelmen kívül hagyták mind a kifogyaszthatatlan mennyiséget (13,2 liter a légiüzemeltetési utasítás szerint), mind a kötelező navigációs tartalékokat. Az üzemeltető üzemeltetési kézikönyvében az áll, hogy ezzel a típussal tilos megkezdeni a felszállást, ha a tankokban kevesebb, mint 30 liter tüzelőanyag van. Amikor repülés közben elérik ezt a szintet, le kell szállni tankolni. Az üzemeltetési kézikönyv szerint a repülőgépnél 30 literes óránkénti fogyasztással kell számolni. Amennyiben a repülőgépben valóban 40 liter tüzelőanyag volt, ha ebből levonjuk a 13,2 liter kifogyaszthatatlan mennyiséget, akkor

26,8 liter tüzelőanyag marad. Ha óránként 30 literes fogyasztással számolunk, akkor tartalékképzés nélkül csak a tervezett repülés időtartamát figyelembe véve is éppen csak a feladathoz szükséges mennyiségű tüzelőanyag volt a repülőgépben, mellyel nem lett volna szabad felszállni.

Az esemény okainak levezetését jól szemlélteti a francia repülési baleseti kivizsgáló szervezet által a kisgépes tüzelőanyag kifogyási események alapján összeállított hibafa, melyet az 1. számú melléklet tartalmaz. Az ábrán pirossal jelöltük az erre az esetre vonatkozó ágakat.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A pilóta repülésre alkalmas és jogosult volt, de tulajdonképpen csak a kiképzése során szerzett és az eset szempontjából kevésnek számító gyakorlattal és tapasztalattal rendelkezett. Csak ezen a típuson repült. Az eset során nem megfelelően járt el több tekintetben is. A légijármű, repülésre alkalmas volt, rendelkezett érvényes légialkalmassági bizonyítvánnyal.

A légijármű terhelése és annak eloszlása a megengedett határok között volt.

A baleset oka a tüzelőanyag kifogyása és a leszállásra vonatkozó hibás döntés volt. A tervezett feladat lerepüléséhez nem volt elegendő tüzelőanyag a repülőgépben. A légi üzemeltetési utasítás előírásai szerint minden repülés után teljesen fel kell tölteni a tüzelőanyag tartályokat. A légi üzemeltetési utasítás előírásainak további figyelmen kívül hagyását mutatja, hogy a 15-dik felszállást nem szakították meg az akadozó motor ellenére.

4. BIZTONSÁGI AJÁNLÁSOK

Nagyobb körültekintéssel, az előírások betartásával az ilyen és ehhez hasonló esetek elkerülhetők. A KSZB az esettel kapcsolatban biztonsági ajánlást nem tesz.

A repülés biztonságával csak közvetett összefüggésben a KSZB felhívja a Polgári Légiközlekedési Hatóságot és a repülőklubokat a repülőgépek és a szakszemélyzet szakfeladat ellátásához szükséges okmányai átfogó ellenőrzésének gyakoribbá tételére.

5. Függelék

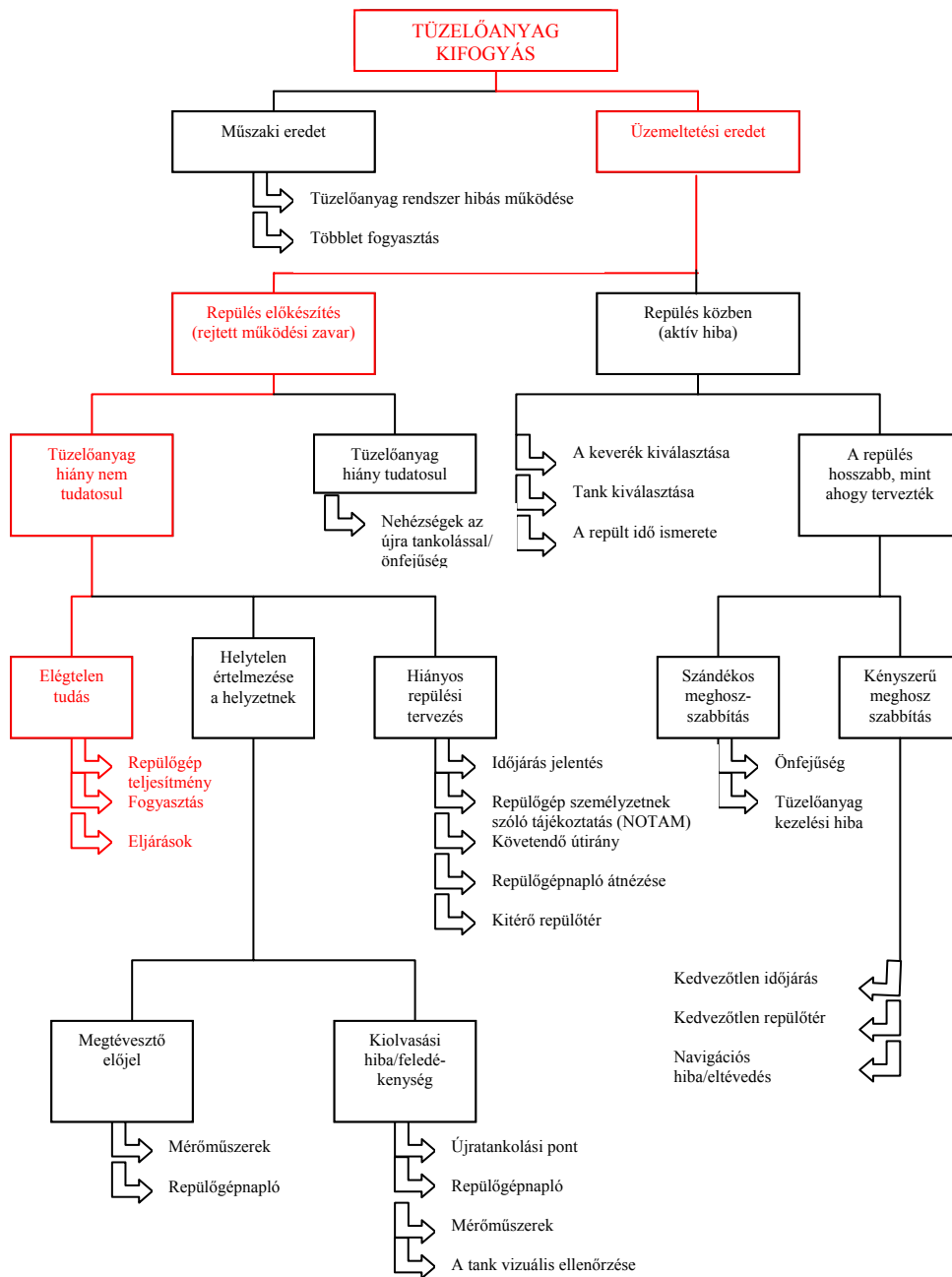
1. Függelék: Hibafa a kisgépes üzemanyag - kifogyásos események okairól

PoLéBiSz
2004. március 31.

Mészáros László
Igazgató

1. Függelék: Hibafa a kisgépes üzemanyagkifogyásos események okairól¹

¹ Forrás: Ministère de l'Équipement des Transports et du Logement Bureau d'Enquêtes et d'Analyses pour la Sécurité de l'Aviation Civile: Fuel Starvation in General Aviation Study